

נעמה ריבה

צילום: אבישג שאר-ישוב

שמשוחחים עם הציירת אורית אקטע על הביוגרפיה שלה, שלאורה היא יוצרת בשני העשורים האחרונים, מתי קיים דיסוננס. קורות החיים של אקטע אינם פשוטים. היא חוותה הטרדה מינית בילדותה מצד קרוב משפחה; התפרנסה בדוחק כאם חד הורית לשלושה ילדים לאחר גירושיה; הוריה לא עודדו אותה לצייר והיא נסחפה אל התחום בגיל מאוחר בנוסף, היא גם סובלת מכאבים כרוניים, שמעוררים בה חוסר שקט וכופים עליה שינויי תנוחות ישיבה בזמן השיחה. למרות נקודות הפתיחה המורכבות האלו, היא לא מתמסרת לתדמית האמנית המיוסרת ולא כועסת על משפחתה או על הממסד האמנותי.

המשך בעמ' 2

"לא הייתי אישה מוכה, אבל התנהגתי כמו"

אורית אקטע מציירת את הביוגרפיה שלה. בתערוכה חדשה היא מעבדת באמצעות הציור ("זה סוג של הלקאה עצמית") חוויות של תקיפה מינית במשפחה מגיל 10 וקשיי פרנסה כאם יחידנית, ומשלימה עם העור הכהה שהתביישה בו בילדותה

ההטרדה המינית שעברה והנישואים הכושלים הם שני הנר- שאים המרכזיים ביצירתה והיא מדברת עליהם בפתיחות גדולה. "הוטרדתי מינית על ידי קרוב משפחה מגיל 10 עד 12. כשזה קרה, לא הרגשתי שזו הטרדה. הוא לא עשה את זה באלימות, זה היה קרוב משפחה שכולם אהבו ואני הרגשתי מלכה, שהוא אוהב אותי, ונהניתי מהעניין הזה שהוא אוהב אותי ונותן לי כסף".

הרגשת שמשוה לא בסדר?
 "ברור שהבנתי שמשוה לא בסדר. הייתי עושה לו מסאז'ים. הייתי מענגת אותו. כנראה זה היה לי נעים. ילדה בגיל מסוים, אולי נהנית מינית מהדבר הזה באופן מוחלט רק שנים מאוחר יותר, כשי- חות עם הפסיכולוגית בגיל 25, היא וזהתה את הבעיה והבנתי את העיוות ושהוא בעצם הטרדי אותי. חייתי בבושה מטורפת שנתתי יד לדבר הזה ולא התנגדתי ולא הס- כמתי לדבר איתו על העניין. בינ- תיים הוא נפטר".

"דרך הציורים שלי כולם סביבי הבינו מה עברתי והיה קושי לדבר על זה. במיוחד עם אלה שהיו אמורים לשמור עליי. במהלך השנים שמעתי על עוד נשים במשפחה שהוא הטרדי"

בציור מ-2003, ציירה אקטע ילדה בתוך תיבה, שמסמנת עם האצבע על שפתיה תנועת השת- קה. "הציור עסק בסוד ששמרתי", היא מספרת. כמה שנים מאוחר יותר היא ציירה סדרה שלמה של "דמויות בתוך תיבות". הדמות בתיבות היא בת דודתה, אותה צי- למה בעירום והעתיקה לבד באיטיות רבה. לא ניתן לזהות את פניה של הדמות המצוירת. היא דמות אנונימית של אישה שמנסה לפרוץ את גבולות התיבה.

אקטע, בת 52, תציג את ציוריה החדשים משלוש השנים האחרונות בתערוכת יחיד חדשה שתיפ- תח מחר בגלריית זימאק בכיכר המדינה. את ציורי התיבות עזבה למספר שנים, וכעת היא מציגה בתערוכה ציור חדש של בתה לבושה בכגד תימני מסורתי שכולל תכשיטים כבדים וכיסוי ראש (נראה בשער מאחורי אקטע). רק פניה וכפות רגליה שאווקות באו- קונים חשופות והיא לחדה

התעמלות בוקר

1. איך מציינים באנגלית, באת- רים, במילה אחת "מבחן טיורינג ציבורי אוטומטי לחלוטין להבחנה בין מחשבים ובני אדם"?
 2. בסיסמה אידיאולוגית של תכ- נון מוצרים, מהו הקשר באנגלית, בין "תשאיר את זה פשוט, סמבלי" ובין פעולת שפתיים?
 תשובות בעמ' 11

ללא כותרת, 2018. "לא ידעתי להגיד לא. הייתי צריכה שיאהבו אותי" צילום: אלעד שריג

"תכריכים", 2022 צילום: אלעד שריג

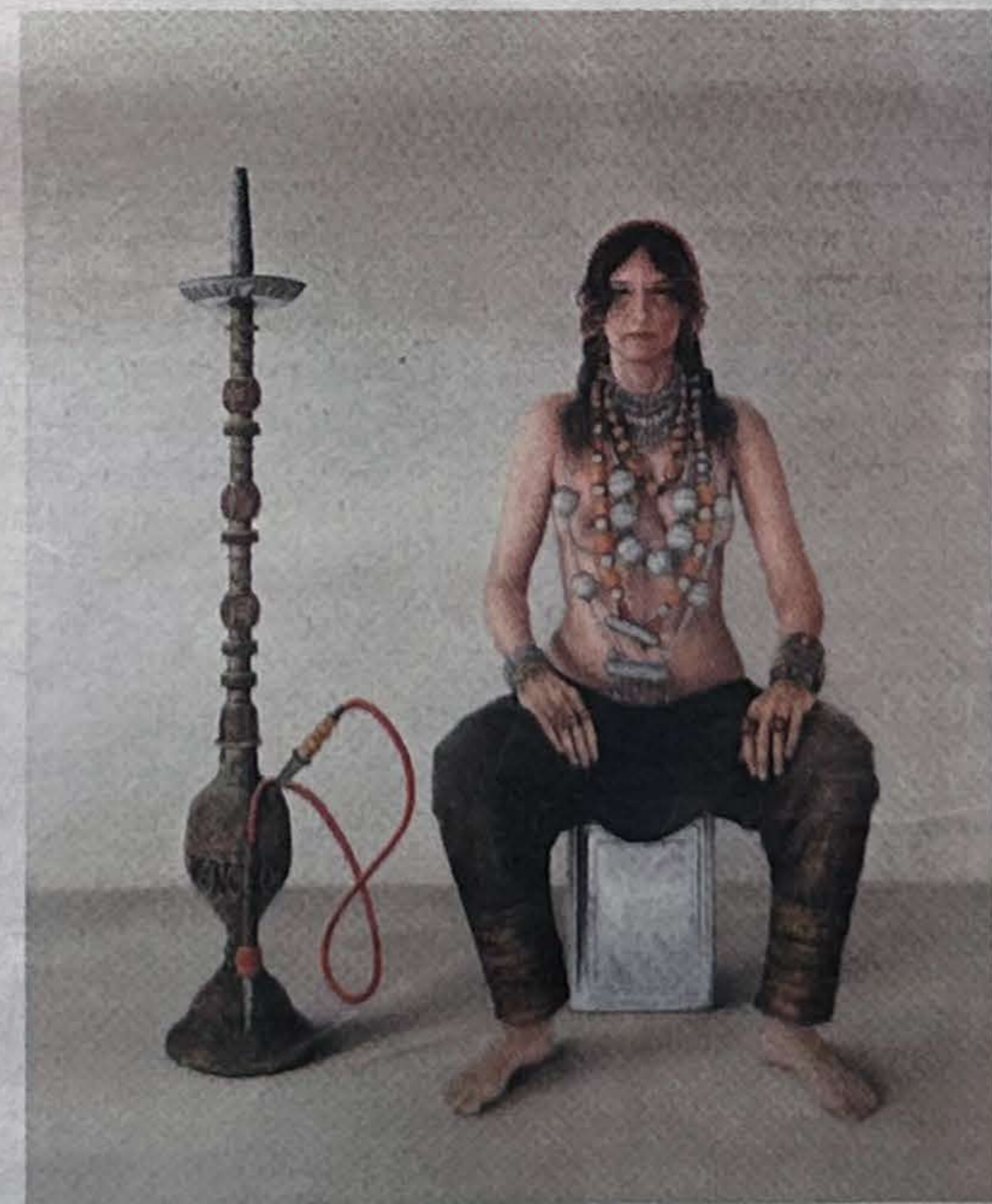
ציור נוסף שקשור לנישואים הוא "כלואה". אקטע מצוירת כשהיא לבושה בשמלת "התשובך לולו" מטקס החינה התימני. "הציור מצויר בגודל טבעי ונראה כמו סרקופג, מומיה. הוא משקף את התחושה שהייתי כלואה בתוך דפוס התנהגות ודפוס חשיבה מסורתיים בתוך זוגיות, זה ציור שגם מזכיר את סבת, שחותנה בגיל 12 עם סבא שלי שהיה בן 28".

"הציור הציל אותי"

אקטע היא חלק מגל של אמ- נים שמציירים ציור ריאליסטי ופיגורטיבי השייכים לדור הבי- ניים באמנות הישראלית (רובם ילדי דור ה'א), שהחלו להציג ול- זכות בהכרה בשל נסיגת גל אמ- נות דלות החומר שהיה דומיננטי עד תחילת המאה הנוכחית. אמנים אלו קיבלו דחיפה ממוזיאון תל אביב, שהחל להעניק את פרס שיף לאמנים העוסקים באמנות ריאליסטית ופיגורטיבית החל מ-2008 (בין הזוכים עד כה נמנים אמנון דוד ער, דוד ניפו, פאטמה שנאן ולאוניד בלקלב). ב-2011 זכתה גם אקטע בפרס ושנה לאחר מכן הציגה את התערוכה "בכב- לים" – זו היתה הפעם הראשונה שהציגה במוזיאון מוכר.

אקטע לא הוכוונה לציור על ידי סביבתה. היא נכנסה אל היצ- רה כבר מגיל צעיר וגילתה לבד את הכישרון שלה. כשהיא ביקשה להוריד ציורים בבית ולהחליף אותם בשלה, ההורים איפשרו לה. "הם נתנו לי יד חופשית אבל גדלתי לבד, לא היתה לי הכוונה", היא אומרת, "הם ראו שאני מוכ- שרת ולא עשו איתי משהו משמ- עותי. אח שלי למד נגינה בתלמה ילין והוא ישן אצל המשפחה בר- חובות ואמא היתה טסה לפגוש אותו מאילת. הרגשתי שאותו טי- פחו. אבל אין לי כעס על ההורים, הם נתנו לי המון חום ואהבה ואני מבינה שהם לא עשו את זה בכ- וונה. היום אחי הוא חצוצרן. גם האח הנוסף שלי יצירת, הוא למד משחק ועובד כנגר".

הקורבנות שמלווה אותי מאז ומ- תמיד ומאכילה את הנפש שלי". גם התנפצות חלום הנישואים מקבלת ביטוי באמנות שלה – בציור הראשון בסדרה מופיעה שמלת כלה שמצוירת תלויה על קולב ללא גוף, ללא חיים. ציור זה נמצא באוסף מוזיאון תל אביב. בציור נוסף, "מטמורפוזה", שאק- טע ציירה כמשך ארבע שנים, היא לובשת את שמלת הכלה, ידיה מלופפות בחבלים וטבעת ני- שואים תלויה על חבל במרכז הציור. ציור שלישי עם שמלת

ללא כותרת, 2022. הנרגילה כפסל פאלי צילום: אלעד שריג

כנערה היא חלמה להיות מע- צבת אופנה. "הלכתי ללמוד קורס בתל אביב, ואהבתי לצייר אבל לא התחברתי לתדמיתנות". לאחר הצבא היא עסקה במלאכות יד שו- נות. "הייתי משפצת רהיטים, עי- צבתי מטבחים לכל מיני אנשים, עיצבתי וילונות. הייתי מציירת על ביצי יען. היתה תקופה שסרג- תי על נעלי קרוקס. התפרנסתי מכל הדברים האלו".

את האימהות היא חוותה כמ- צב של הישרדות. "עברתי את ההריונות בבדידות. הייתי שולחת את הילדים לגן ובוכה. היה לי קשה, רק אני האמנתי בעצמי. אני שים היו אומרים לי 'לכי תעבדי כחנות או משהו אחר'. במקביל לציור ניקיתי מדרגות וגיהצתי לאנשים. זה קשה לגדל שלושה ילדים לבד. ולא משנה מה הרקע שלך".

בגיל 28, לפני שילדה את בנה השלישי, היא פנתה ללימודי ציור אצל האמן מאיר נטיף ברחובות. "אמרתי לו שאני רוצה ללמוד לצייר, כך שהציורים שלי ייראו כמו צילום. הייתי מאוד תמימה, לא ידעתי מה זה ציור פיגורטיבי או ריאליסטי. מהר מאוד הוא קלט שיש לי יכולות טכניות טובות ושאל מה אני רוצה לצייר. התחלתי עם דיוקן של אבא שלי. אחרי כמה שיעורים הוא לימד אותי את טכ- ניקת הרשת – חלוקה של הקנבס לריבועים ומילוי כל ריבוע בשל- בים. אני עובדת בטכניקה של שכבות מאוד דקות ושקופות, אחת על השנייה. לאט מאוד, כך שלא רואים משיכות מכולל. הטכניקה הזו היתה כלי בשבילי. הכל היה בפנים וחיכה להתפרץ. הייתי בשלה, ופשוט הקאתי הכל החוצה ועשיתי מהר מאוד תערוכה שלמה על נושא הנישואים".

בעשור האחרון היא הפסיקה עם העבודות המודמנות, מתמקדת בציור ובמקביל מלמדת ברחובות ובתל אביב. "זה מחזיק אותי כל- כ" לית יחד עם מכירות פה ושם". כיום היא מתגוררת בתל אביב עם בעלה זה 14 שנה. ילדיה הבוגרים גרים בשכונת שפירא בדרום העיר. בקומה העליונה מעל דירת הילדים ממוקם הסטודיו שלה. בשנה וחצי האחרונות היא ריכזה סביבה מספר ציירים, שכמוה מציירים ציור פיגורטיבי ריאליסטי ויחד הם מחליפים רעיונות ומשוחחים.

מה מייחד אתכם מאמנים אחרים?

"אני לא חושבת שיש בהכרח משהו שמייחד אותנו. אני הומנתי אלוי אמנים שאני מאוד אוהבת, שעם חלקם אני בקשר כבר שנים. הקבוצה היא קטנה ואנחנו מעדי- פים לשמור עליה ככה. אנחנו לר- מדים להכיר אחד את השני ומעלים שאלות שמעניינות אותנו כיוצרים".

הציור שלך הוא טיפול עצמי?

"הציור הציל אותי. הוא חבל הצלה. הוא אנליזה לחיים שלי. אני לא יודעת איפה הייתי אם זה לא היה. זה כלי לנפש שמאפשר לי להבין את הכעסים שלי. אני עברתי חוריות לא פשוטות ונשא- רתי בהן המון שנים. בנישואים

מה שירים אותי ויהיה צינור להצלחה."

בתערוכה יוצגו ציורים חדשים שעוסקים בנושא העור הכהה, בשונות וברגש הנחיתות שחשה. באחד הציורים הגדולים אקטע יושבת ללא בגד שמכסה את פלג גופה העליון, עם תכשיטים שמס' תיריים את שדיה באופן חלקי. היא משלבת בציור ארבע נשים מחייה. הנרגילה שבציור היא של אחת מסבתותיה. "היא היתה מעשנת בנרגילה הזו וההצבה של החפץ לידי הוא כמו פסל פאלי", היא מסבירה. המטפחת שעל ראשה, המכנסיים וגם תסרוקת הצמות, שאולים מסבתא שנייה. התכשיט טים מייצגים את אמה, עליה היא מעידה שהיא "אישה מטופחת", היא יושבת על תיבת פח, שכתה מתופפת עליה. "אני עירומה, באה להתרשם. הציור עדיין לא גמור ונמצא בתהליך. אבל הוא יוצג כך".

בציור נוסף היא נראית בתלבושת חזנה מסורתית, עוטה תכשיטים, יושבת ישיבה חצי מזרחית. "זה ציור של ניגודים. זו ישיבה שמזכירה משולש, כמו צורת הקמיע של הגבה, אבל האישה יושבת כמו פסל, כמו חפץ הניתן להעברה לגבה. התכשיטים הם פאר היצירה הגברית. השירים בחזנה הם למעשה שירי אבל על זה שהילדה נמכרת ולא תראה את משפחתה יותר".

"הנושאים שלי מאוד קשים. אלה לא ציורים שכל אחד ישם בסלון. יש אספנים שבאים אליי ומבקשים ממני לצייר נופים. לצייר יותר שמח. אבל אני לא עושה דברים בהזמנה"

בציורים עולה שרוב הביקור רת שלך מופנית לקהילה שאת חלק ממנה. איך לך טענות לחב' רה הישראלית ולגזענות כלפי מזרחים ותימנים?

"ברור שהיתה גזענות, וגם המון אנשים מהמשפחה שלי חוו גזענות, אבל הבעיות מתחילות מתוכי. כל פעם כשהיה נולד תינוק במשפחה היו אומרים: 'ואו איזה לבן, איזה בהיר' ואם מישוהו היה מתחתן עם אשכנזייה היו אומרים: 'ואי, הצלחת להשיג אשכנזייה, איזה עילוי'. עד היום הדודות שלי מתלהבות מילדות לבנות. הלבן הוא יפה והישג לה תפאר בה. הרגשתי שהגזענות מתחילה מהבית, מהבושה העצמית מהצבע הכהה, השחור".

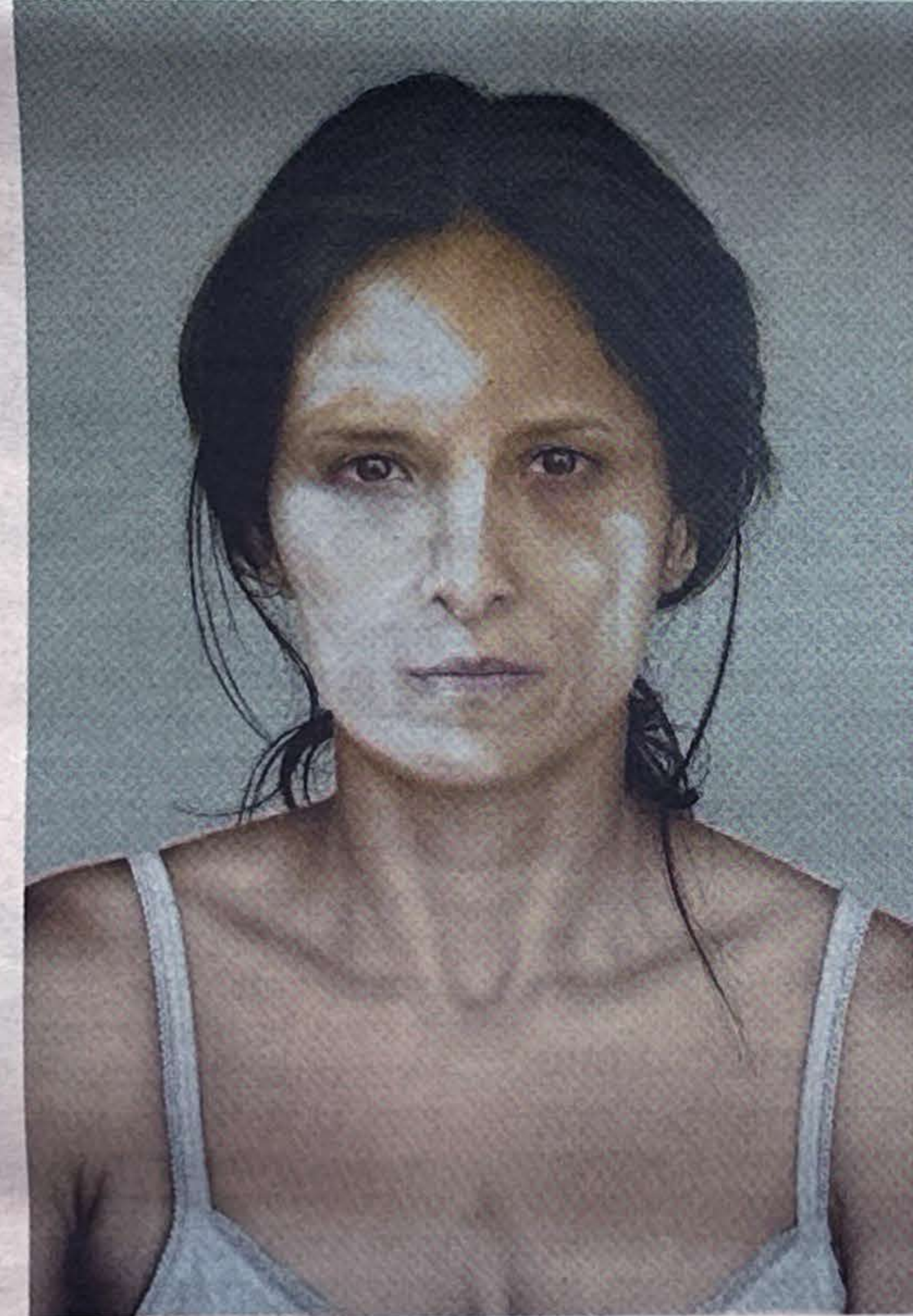
כדי להתרחק מהמוצא, אקטע עשתה שינויים גם במראה. "כל כך כעסתי על היחס בבית, שברחתי מהשורשים. לא רציתי להיראות כמו שושנה דמארי ולא שמתי תכשיטים. אני עד היום עושה החלקות כשיערה עם הומוז' דברים אצלי השתנו. היום אני אוהבת את צבע העור שלי, עונדת תכשיט טים תימניים, כואבת את כאבה של העדה וגאה במקום שממנו הגעתי".

"לא נכנסתי לעולם הציור מהאקדמיה. לא ידעתי מי צייר נחשב או לא נחשב. לא התעסקתי בפוליטיקה של עולם האמנות. עד היום אני כמעט ולא הולכת לגל'ריות. בזמן שיש לי אני מעדיפה לצייר או לצאת עם חברים לבלות. חבל לי שאני לא הולכת יותר".

לבן זה יפה?

נושא נוסף שמעסיק את אקטע הוא מוצאה התימני, שמשתלב בנושא החתונה. "לקח לי שנים רבות להתחבר לשורשים. מאוד התביישתי. כשהייתי ילדה באילת קראו לי כושית. ורק רציתי להתחבר. רציתי להיות לבנה".

ב-2018 היא ציירה דיוקן עצמי בשם "אל דוראדו" ובו היא מצוירת כשחצי מפניה כמוצבות בלבן. "אל דוראדו היא עיר אגדתית שלא קיימת והיא הפכה להיות משאת

"אל דוראדו", 2018. "התביישתי ורציתי להיות לבנה" צילום: אורית אקטע

נפש לאנשים. משאת הנפש שלי זה להיות לבנה ואל דוראדו מסמלת את הרצון שלי להיות לבנה. זו עוד טראומה שעיצבה אותי, גרמה לי לחוסר ביטחון ולדימוי עצמי נמוך", היא אומרת. הציור נמכר ולא יוצג בתערוכה הנוכחית. באופן מפתיע, הביקורת של אקטע בהקשר ליחס לצבע העור, מופנית כלפי משפחתה ולא לחב' רה. "הגזענות התחילה בבית שבו גידלו אותי לחשוב, מבלי לשים לב, שלבן זה יפה ולהתחתן עם גבר אשכנזי זה הישג. וכילדה כהת עור שקראו לה בבית סאודה ("שחורה" בתימנית, נ"ר), בת מודע שלי התפתחה תפיסה, שלבן זה יפה ושחור הוא מכוער, שלבן זה מוצלח ושחור זה כנראה נכשל. זה קיבע את הערך שלי כנמוך. בבגרות רציתי רק בני זוג אשכנזים. גם הבן זוג הנוכחי, כבר 14 שנה, הוא אשכנזי. הרגשתי שזה

"גידלו אותי לחשוב שלבן זה יפה ולהתחתן עם גבר אשכנזי זה הישג. וכילדה כהת עור, בת מודע שלי התפתחה תפיסה שלבן זה יפה ושחור בגלל שהוא הפוך אז כנראה זה מכוער"

אקספרסיביים, ואם הוא פואטי, זו פואטיקה מרה, יבשה, בלתי רגשנית, אנטי-פאתוס, שומרת על פאסון".

לדבריה, למרות שציורים ריאליסטיים ופיגורטיביים הפכו לפופולריים בשנים האחרונות, היא לא מוכרת בקלות. "אני לא מצוירת ריאליסטי בשביל למכור. גם הנושאים שלי מאוד קשים. אלה

"פייטה", 2021. מריה המבכה את מות הנישואים צילום: אלעד שריג

ללא כותרת, 2010. "חזרתי כל הזמן למקום הלא טוב" צילום: סריקה: סטודיו שוקי קוק

מה הערך של הציורים לעור מת צילום ריאליסטי? "הציור הוא סוג של הלקאה עצמית. זה תהליך מאוד ארוך של עבודה". האמן והאוצר יונתן הירשפלד, שכתב טקסט שמלווה את התערוכה בזימאק, מוסיף פרשנות נוספת לסגנון הציור שלה: "הציור של אקטע שטוח, רווח, אנורקטי. הן מבחינה חומרית והן מבחינה צבעונית", כותב הירשפלד. "יש בו משהו מחדר ראיות במשטרה. אובייקטים מבדדים על רקע ניטרלי. יש לו צורה של עדות: כך וכך היה. לא פחות ולא יותר. כלי הגרמון מות סוריאליסטיות, כלי מבעים

"הציורים שלי לא עמוסים בפרטים. יש תמיד דימוי מרכזי ואני מייצרת סדרות על אותו נושא. יש רגש מרכזי. אין אצלי שימוש מסיבי באור וצל כמו בציורים ריאליסטיים. הרבה מהחברים שלי מתעסקים בצבעוניות ובו ויות ובפרספקטיבות. אני מצוירת פרונטלי. חשוב לי לזכך את הרגשות של הדמות ולהביא אותן לצופה ושהוא יקבל בוקס בבטן כשהוא מתבונן. אני חיה בשני עולמות. אחד אמיתי ואחד אולי לא. עולם של פנטזיות. כשאני מצוירת אני מדברת עם עצמי ומתנהלת מול עצמי. דרך הציורים אני מוציאה את העולם הפנימי החוצה".

הלא טובים נשארתי 14 שנים. לא הייתי אישה מוכה, אבל התנהגתי כמו מהבחינה הזו שחזרתי כל הזמן למקום הלא טוב". איך הטיפול ועיבוד החוויות מקבלים ביטוי בציור? "אני מצוירת מאוד לאט ואני חוזרת שוב ושוב לאותם מרכיבים פיזיים. כמו לטבעת הנישואים, או לקומבינון של סכתא שייצג את החלום על הכלה. אני עדיין חוזרת אליו, לפיסת הבד הזו, שוב ושוב. מצד אחד את מתארת תהליך רגשי עמוק. מצד שני הציורים שלך מצביעים על אמני בשליטה. הם טכניים מאוד. כל סנטימטר מתוכנן".